

POVLAČENJE POSLOVNIH UDJELA

Izv. prof. dr. sc. Tomislav Jakšić*

Izv. prof. dr. sc. Mihaela Braut Filipović**

UDK 347.724:347.44(497.5)

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.47.1.6>

Ur.: 11. prosinca 2025.

Pr.: 3. veljače 2026.

Izvorni znanstveni rad

Sažetak

S obzirom na to da u domaćoj pravnoj praksi postoje brojne dvojbe u vezi s primjenom, dosegom i učincima instituta povlačenja poslovnih udjela u društvu s ograničenom odgovornošću, rad analizira taj institut s posebnim naglaskom na njegovu ulogu u obiteljskim trgovačkim društvima. Povlačenje poslovnog udjela omogućuje njegovo poništenje, a time i prestanak članstva u društvu, pri čemu se otvaraju brojna pravna pitanja. Polazi se od zakonskog okvira čl. 419. Zakona o trgovačkim društvima te se razrađuju pretpostavke povlačenja: ugovorno uređenje u društvenom ugovoru, odluka nadležnog tijela društva, obavještanje člana te isplata otpremnine uz poštivanje pravila o očuvanju temeljnog kapitala. Razlikuju se dobrovoljno i prisilno povlačenje, a analiziraju se i učinci povlačenja na članstvo, prava trećih osoba i strukturu temeljnog kapitala, uključujući mogućnosti naknadnog usklađivanja nominalnih iznosa poslovnih udjela ili izdavanja novog poslovnog udjela. Posebna se pozornost posvećuje kriterijima za određivanje otpremnine, ograničavanju njezine visine te posljedicama situacije u kojoj društvo nema sredstava za isplatu. U obiteljskim društvima s ograničenom odgovornošću ispituje se dopuštenost klauzula o povlačenju udjela radi očuvanja obiteljske članske strukture, kao i klauzula povezanih s bračnim ugovorima. Na temelju hrvatske i njemačke sudske prakse te pravne literature nude se smjernice za izradu valjanih ugovornih klauzula o povlačenju poslovnih udjela u društvenim ugovorima društava s ograničenom odgovornošću.

* Dr. sc. Tomislav Jakšić, izvanredni profesor, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet; tjaksic@pravo.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8798-2208>.

** Dr. sc. Mihaela Braut Filipović, izvanredna profesorica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; mihaelabf@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2476-545X>.

Ovaj je rad napisan u okviru projekta „Upravljanje i restrukturiranje obiteljskih trgovačkih društava u doba smjene generacija” (uniri-iz-25-23), financiranog od Europske unije – NextGenerationEU kroz Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.–2026., u sklopu Programskog financiranja Sveučilišta u Rijeci, Pravnog fakulteta. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno službeni stav Europske unije ili Europske komisije. Europska unija ni Europska komisija ne mogu snositi odgovornost za njih.

♦ Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci licenciran je u skladu s Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licencom (CC BY-NC-ND 4.0).

Ključne riječi: *povlačenje poslovnih udjela; društvo s ograničenom odgovornošću; obiteljsko trgovačko društvo; otpremnina; očuvanje temeljnog kapitala.*

1. UVOD

Institut povlačenja poslovnih udjela u društvima s ograničenom odgovornošću (u daljnjem tekstu: d.o.o.) u hrvatskom pravu, iako normativno sažeto uređen čl. 419. Zakona o trgovačkim društvima, u praksi otvara brojna pitanja.¹ Naime, iako zakonodavac navedenom odredbom uvodi predmetni institut u hrvatsko pravo društava, on ga nigdje detaljnije ne pojašnjava. Izneseno je posljedica preuzimanja instituta povlačenja poslovnih udjela iz usporedivog njemačkog prava društava gdje je taj institut podjednako šturo uređen, ali za razliku od hrvatskog prava, primjena tog instituta u njemačkom pravu počiva na dugogodišnjoj bogatoj sudskoj, doktrinarnoj i poslovnoj praksi.² Unatoč izričitom uređenju povlačenja poslovnih udjela u čl. 419. ZTD-a, domaći pravni praktičari često smatraju kako hrvatsko pravo zapravo ne poznaje institut povlačenja poslovnog udjela, pozivajući se na njegovu izrazitu zakonsku nedorečenost i podnormiranost. Shodno tome, svrha je ovoga rada sustavno pojasniti pojam, pretpostavke i učinak povlačenja poslovnih udjela u d.o.o-u s obzirom na takvo deficitarno zakonsko uređenje predmetnog instituta. Time će ovaj rad dokazati kako hrvatsko pravo društava, ne samo da poznaje institut povlačenja poslovnih udjela već i omogućuje njegovu sustavnu primjenu. U tome će se u radu koristiti raznim znanstvenim metodama, a ponajviše doktrinarnom analizom predmetnog instituta, analizom domaće sudske prakse, uz primjenu metode spoznajnog tumačenja prava koja počiva na usporedbi raznih izvora (npr. zakona, domaće i strane pravne književnosti te sudske prakse). Pritom će iznesena stajališta u velikoj mjeri počivati na kritičkoj analizi hrvatskom pravu srodnih rješenja njemačkog prava, koja su domaćem zakonodavcu poslužila kao pravo uzora pri uređenju tog instituta. Novost ovoga rada stoga počiva na sustavnoj analizi predmetnog instituta, koja dosad u domaćoj pravnoj književnosti nije učinjena, koja se sastoji od analize pretpostavki za primjenu predmetnog instituta, postupka za povlačenje i pravnih učinaka povlačenja. U tom pogledu treba naglasiti kako je

- 1 Naime, st. 1. predmetne odredbe određuje: „Povlačenje poslovnog udjela moguće je samo onda ako je predviđeno društvenim ugovorom“, st. 2. određuje: „Povlačenje poslovnog udjela moguće je bez suglasnosti imatelja udjela samo onda ako su pretpostavke za to bile utvrđene u društvenome ugovoru prije nego što je on stekao taj udio“, dok st. 3. određuje: „Na povlačenje poslovnog udjela na odgovarajući način primjenjuje se odredba čl. 406. st. 1. rečenice prve ovoga Zakona.“ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22., 114/22., 18/23., 130/23., 136/24. (u daljnjem tekstu: ZTD).
- 2 U njemačkom je pravu povlačenje poslovnih udjela uređeno odredbom § 34. GmbHG-a, koja je gotovo pa sadržajno identična čl. 419. ZTD-a, kojim je uređeno povlačenje poslovnih udjela u hrvatskom pravu. Više o povijesnom razvoju predmetnog instituta u njemačkom pravu vidi Lutz Strohn i Holger Fleischer, „§ 34“, u: *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)*, Band 1, ur. Holger Fleischer i Wulf Goette (München: C. H. Beck, 2025.), Rbr. 1-2.

predmetni institut posebno zanimljiv i u kontekstu obiteljskih trgovačkih društava, gdje zaštita kontinuiteta i očuvanje članske strukture često predstavlja ključan cilj osnivača i njihovih nasljednika.

Potrebno je naglasiti kako povlačenje poslovnih udjela ima dodirne točke s nekim drugim institutima prava društava, kao što je isključenje i istupanje člana iz društva (čl. 420. ZTD-a), ali i isključenje člana koji je u zakašnjenju (čl. 400. ZTD-a). Razlika između povlačenja poslovnog udjela i isključenja člana koji je u zakašnjenju leži ponajprije u svrsi tih instituta, pri čemu isključenje zbog zakašnjenja služi oduzimanju udjela članu društva koji nije pravovremeno uplatio poslovni udio, dakle, kao sredstvo pritiska na člana s ciljem uplate neuplaćenog udjela, dok povlačenje ima puno širu svrhu kojom se može, među ostalim, postići isti učinak koji ima i isključenje člana koji je u zakašnjenju. Povlačenje poslovnog udjela općenito se koristi u različitim situacijama radi uklanjanja nepoželjnog člana iz društva, sprječavanja ulaska nepoželjnih trećih osoba u društva, a može se koristiti s ciljem zaštite i očuvanja društva od njegova prestanka. Također, isključenjem člana zbog zakašnjenja ne dolazi do prestanka poslovnog udjela tog člana, dok povlačenjem poslovnog udjela redovito dovodi do prestanka tog udjela.³ Sve prethodno navedeno u pogledu učinka i svrhe u bitnome vrijedi i u odnosu na isključenje i istupanje člana iz društva (čl. 420. ZTD-a), s tim da zakonsko isključenje i istupanje nije moguće provesti bez sudjelovanja suda, dok sud ne sudjeluje kod povlačenja udjela iz društva (čl. 420. st. 2. i st. 3. ZTD-a). Konačno, u odnosu na navedene usporedive institute, povlačenje poslovnog udjela moguće je samo kada je predviđeno društvenim ugovorom.⁴ Shodno tome, postoje veće sličnosti između predmetnog instituta povlačenja i isključenja odnosno istupanja člana, koje je uređeno društvenim ugovorom (čl. 420. st. 1. ZTD-a). Povlačenje poslovnih udjela razlikuje se i od instituta opoziva darovanog poslovnog udjela (npr. zbog neispunjenja nameta),⁵ pri čemu je ključna razlika u pravnoj posljedici da povlačenjem poslovnog udjela, poslovni udio prestaje postojati, kao i da nije moguće to da se taj poslovni udio određenoj osobi „vrati“ ili da nakon povlačenja pripadne osnivaču ili nekoj drugoj osobi.

U ovome se radu sustavno razmatraju pretpostavke, te pravni učinci povlačenja poslovnih udjela s naglaskom na pitanja otpremnine, zaštite člana čiji se poslovni udio povlači, zaštite i usklađivanja temeljnog kapitala, kao i pravnih učinaka prema trećim osobama. Cilj je identificirati prednosti i ograničenja postojećeg uređenja, usporedno s njemačkim modelom, te ponuditi praktične smjernice i preporuke za izradu klauzula o povlačenju poslovnih udjela, osobito u obiteljskim d.o.o.-ima. Za

3 U tom smjeru sa stajališta njemačkog prava vidi Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 3.

4 U tom smjeru sa stajališta njemačkog prava vidi Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 4.

5 U hrvatskoj se teoriji raspravljalo primjerice o odvojenosti ugovora o prijenosu poslovnog udjela od temeljnog posla kojim se preuzima obveza prijenosa poslovnog udjela (kupoprodaja, darovanje i dr.), kao i o posljedicama takvog određenja. Hrvoje Markovinović, „Prijenos poslovnog udjela – što jest, a što ne bi trebao biti“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 72, br. 1-2 (2022): 213-244, 221; Edita Čulinović-Herc, Mihaela Braut Filipović i Sara Madžarov Matijević, „Prijenos poslovnog udjela u društvu s ograničenom odgovornošću u uvjetima smjene generacija“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 46, br. 1 (2025): 111-133.

potrebe ovoga rada pretražena je javno dostupna sudska praksa trgovačkih sudova Republike Hrvatske,⁶ a za usporednu pravnu književnost i sudsku praksu korištene su dostupne strane baze podataka, kao što je njemačka baza *Beck-online*.

2. PRETPOSTAVKE ZA POVLAČENJE POSLOVNOG UDJELA

Povlačenje poslovnog udjela prema čl. 419. ZTD-a redovito rezultira poništajem tog udjela.⁷ Umjesto poništaja moguće je predvidjeti stvaranje novog udjela na konto temeljnog kapitala koji je otpadao na poništeni udio te njegov naplatan prijenos na drugog člana ili treću osobu.⁸ Iako prilikom povlačenja može doći do smanjenja temeljnog kapitala, povlačenje se redovito provodi bez smanjenja temeljnog kapitala. To znači da se prilikom povlačenja povećavaju udjeli preostalih članova u društvu razmjerno njihovu sudjelovanju u temeljnom kapitalu. Što se tiče razloga za povlačenje, oni variraju od omogućavanja dobrovoljnog izlaska člana, zatim prisilnog izbacivanja člana iz društva pa do sprječavanja ulaska nepoželjne treće osobe u društvo.⁹ Pritom se pravila o isključenju i istupanju člana iz društva u velikoj mjeri preklapaju s pravilima o povlačenju udjela.¹⁰ Kod povlačenja poslovnog udjela treba razlikovati prisilno povlačenje od dobrovoljnog povlačenja. Do prisilnog povlačenja dolazi kada se ono provodi protivno volji imatelja udjela, a do dobrovoljnog povlačenja dolazi uz suglasnost imatelja udjela.¹¹

Mogućnost povlačenja udjela uređena je čl. 419. ZTD-a. Iako navedena, sadržajno nasušna, odredba ostavlja puno toga mašti, to ne znači kako povlačenje poslovnog udjela nije pravno moguće. Uz uvažavanje temeljnih načela i pravila na kojima počiva uređenje prava društava, uređenje povlačenja prepušteno je članovima društva, pri čemu imaju značajnu slobodu. Za povlačenje poslovnog udjela potrebno je: 1.) predvidjeti povlačenje društvenim ugovorom društva, 2.) u svakoj pojedinoj situaciji donijeti odluku o povlačenju te 3.) obavijestiti o tome člana čiji je udio

6 Vidi ANON, *Tražilica sudskih odluka, Vrhovni sud Republike Hrvatske*, pristup 28. rujna 2025., <https://www.vsrh.hr/trazilica-sudskih-odluka-anon.aspx>.

7 Za povlačenje i smanjenje temeljnog kapitala donose se dvije skupštinske odluke, jedna za smanjenje, a druga za povlačenje, svaka po svojim pravilima. Sud je zaključio kako je povlačenje vlastitih poslovnih udjela uz istodobno smanjenje temeljnog kapitala, čak i da je povlačenje bilo predviđeno u društvenom ugovoru, bilo opet neprovedivo jer odluka za smanjenje temeljnog kapitala nije bila donesena potrebnom većinom glasova. Tako Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: VTS), Pž-5580/2017-3 od 20. studenoga 2019.

8 Tako Jakša Barbić, *Pravo društava, knjiga druga: Društva kapitala, svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću* (Zagreb: Organizator, 2020.), 174; Dionis Jurić, „Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 44, br. 1 (2023): 284-285. Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 7.

9 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 166-167. Tako njemačko pravo Olaf Sosnitz, „§ 34“, u: *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*, Band 1, ur. Lutz Michalski, Andreas Heidinger, Stefan Leible i Jessica Schmidt (München: C. H. Beck, 2023.), Rbr. 6.

10 U tom smjeru Jurić, „Isključenje člana“, 276.

11 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 168-169.

predmet povlačenja.¹²

Pored tih uvjeta, poslovni udio za povlačenje mora biti u potpunosti uplaćen, a članu se mora isplatiti i otpremnina iz slobodne imovine društva.¹³ S obzirom na to da povlačenjem udio prestaje postojati, prestaje postojati i obveza uplate uloga koja se vezala uz taj udio, zbog čega povlačenje ima učinak otpusta duga prema članu društva. Takvim bi se otpustom duga povrijedilo načelo unosa temeljnog kapitala i prisilna odredba čl. 398. st. 3. ZTD-a, prema kojem društvo ne može osloboditi članove od obveze da uplate udio.¹⁴ Odluka o povlačenju takvog udjela je ništava, osim ako je prema čl. 398. st. 6. ZTD-a istodobno donesena odluka o smanjenju temeljnog kapitala. Moguće je i djelomično povlačenje poslovnog udjela tako da se smanji samo omjer sudjelovanja u temeljnom kapitalu, npr. ako imatelj udjela želi ostati član u društvu ili kada društvo može isplatiti otpremninu samo za dio udjela.¹⁵ Kako povlačenje ne bi ostalo neprovedivo, ostali članovi društva uvijek mogu doplatiti ulog umjesto njegova imatelja.¹⁶

2.1. Uređenje povlačenja u društvenom ugovoru

Prema čl. 419. st. 1. ZTD-a povlačenje je moguće isključivo ako je predviđeno društvenim ugovorom. Takvo vezivanje povlačenja uz društveni ugovor posljedica je potrebe zaštite manjinskih članova od samovolje većine i od pogoršanja položaja preostalih članova u društvu zbog povlačenja udjela. Do takvog pogoršanja može doći primjenom čl. 403. st. 1. ZTD-a o odgovornosti ostalih članova za uplatu preostalog dijela uloga isključenog člana, kao i čl. 407. st. 3. ZTD-a o nedopuštenim primanjima kada se ono što je plaćeno, a nije bilo dopušteno, ne može naplatiti ni od člana koji je primio takvu uplatu, ni od članova uprave koji su odgovorni za takvu isplatu, pa će za naplatu odgovarati ostali članovi društva prema omjeru sudjelovanja u temeljnom kapitalu, pod uvjetom da su ta sredstva potrebna za namirenje vjerovnika društva. Do pogoršanja položaja ostalih članova dolazi i kada bi povlačenjem netko od preostalih članova postao većinski član u društvu.¹⁷ Naime, kod povlačenja u pravilu ne dolazi do smanjenja temeljnog kapitala, čime se povećavaju udjeli preostalih članova u temeljnom kapitalu. To utječe na povećanje njihovih članskih prava, što može dovesti i do značajne promjene u odnosima među preostalim članovima, najčešće u korist onih koji imaju najveće udjele, npr. tako da postanu većinski članovi u društvu.

Prema čl. 419. st. 2. ZTD-a za prisilno povlačenje udjela traži se da su „pretpostavke za povlačenje bile utvrđene u društvenom ugovoru“ prije nego što je član stekao taj udio. S druge strane, prema st. 1. istog članaka za dobrovoljno

12 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 166-173. Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 7.

13 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 167. Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 7, 31; Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 16-17.

14 U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 30; Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 16.

15 Tako njemačko pravo Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 20.

16 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 30; Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 16.

17 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 8.

povlačenje dovoljno je da je ono, barem općenito, dopušteno društvenim ugovorom.¹⁸ To stoga što kod dobrovoljnog povlačenja treba voditi računa samo o interesima ostalih članova društva, čiji poslovni udjeli nisu predmet povlačenja, dok je kod prisilnog povlačenja potrebno voditi računa i o interesu člana čiji je udio predmet povlačenja, jer do takvog povlačenja dolazi protivno njegovoj volji. To znači kako je kod dobrovoljnog povlačenja dovoljno u društvenom ugovoru predvidjeti samo mogućnost povlačenja, npr. kako se „poslovni udio može povući“.¹⁹ Problem može nastati kada se za povlačenje poslovnog udjela koriste izrazi koji upućuju na primjenu nekog drugog sličnog instituta koji je uređen svojim pravilima, npr. istupanje člana iz društva, koje je uređeno čl. 420. i 421. ZTD-a. Takve dvosmislene odredbe mogu dovesti do spora oko njezine primjene.²⁰

S druge strane, za prisilno povlačenje potrebno je društvenim ugovorom odrediti razlog za povlačenje tako da je okolnosti, koje se vežu uz taj razlog, moguće sudski ispitati.²¹ Naime, iz društvenog ugovora članu mora biti jasno mogu li njegovi poslovni udjeli biti povučeni protiv njegove volje, a ako mogu, kada će to biti slučaj jer povlačenje redovito znači gubitak članstva u društvu. Dopušteno je i općenito odrediti kako će se udio povući zbog „važnog razloga“, jer se smatra, ako nije drukčije određeno društvenim ugovorom, kako se radi o važnom razlogu iz čl. 420. st. 3. ZTD-a i čl. 653. ZOO-a. Tako se smatra da važan razlog postoji kada član pronevjeri imovinu društva koja mu je povjerena, teško zloupotrebljava svoja članska prava, unese svoj privatni sukob s drugim članom ili direktorom u rad društva, kontinuirano narušava ugled društva ili učini neku drugu tešku povredu obveze na lojalno postupanje.²² Primjerice, teška povreda ne postoji kod razumljivog neslaganja člana oko njegova razrješenja s funkcije direktora, opravdane uskrate odobrenja godišnjeg financijskog izvješća ili podnošenja kaznene prijave protiv drugog člana ili direktora društva, ako ona nije podnesena olako ili bez ikakvih razloga.²³ Dopuštene su i druge slične apstrakcije, npr. teška povreda dužnosti, grubo kršenje interesa društva i nepodnošljivost daljnje suradnje, ali se problematičnim čine razlozi poput lošeg ugleda i nepoželjnog ponašanja. Kako bi se izbjegla potreba tumačenja, razloge za prisilno povlačenje treba što preciznije odrediti.²⁴ U slučaju spora nejasne se odredbe tumače strogo, tj. objektivno i restriktivno, jer je posljedica gubitak članstva u društvu. Tim više što je uvijek moguće isključiti člana iz društva, kao sredstvo krajnje mjere, prema čl. 420. st. 3. ZTD-a. Prednost je povlačenja u odnosu na zakonsko isključenje taj što se povlačenjem izbjegava preventivna sudska

18 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 10; Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 9.

19 Barbić, *Pravo društava* (2020.), 168.

20 Ako dođe do takvog spora potrebno je primijeniti opća pravila obveznog prava o tumačenju spornih odredaba, tj. čl. 319. i 320. ZOO-a. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23. (u daljnjem tekstu: ZOO).

21 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 169. Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 10; Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 35.

22 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 50; Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 37.

23 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 51.

24 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 44.

kontrola.²⁵

Društvenim se ugovorom mogu odrediti i pojedini razlozi za prisilno povlačenje. Tada do povlačenja može doći samo ako nastupi takav točno propisani razlog. Takvi se razlozi mogu vezati uz ponašanje člana društva (npr. razlozi koji se smatraju važnim razlogom za isključenje), osobne razloge (npr. gubitak državljanstva, profesionalnog komorskog ovlaštenja, stečaj ili nesposobnost za rad u društvu) i zaštitu od ulaska trećih osoba u društvo (npr. prilikom prodaje poslovnog udjela, prodaje u ovršnom postupku ili nasljeđivanja po smrti člana društva).²⁶

Razlog za prisilno povlačenje svakako mora postojati u osobi člana čiji se udio povlači. Međutim, za povlačenje može biti od značaja i ponašanje drugog člana koji predlaže povlačenje. To znači kako neće doći do povlačenja ako je taj član podjednako ili čak značajnije povrijedio svoje dužnosti, nego što je to učinio član čije povlačenje predlaže.²⁷ Ako se radi o više suovlaštenika na udjelu, u pravilu je dovoljno da razlog za povlačenje postoji samo kod jednoga od njih.²⁸

Odredba o prisilnom povlačenju bez propisanog razloga, prema diskrecijskoj ocjeni većine članova, u pravilu je ništava. Smatra se kako bi član tada, zbog straha da će biti isključen od strane ostalih, bio ograničen u slobodnom ostvarivanju svojih članskih prava, npr. pravu glasa i iskazivanju kritičkog promišljanja o načinu vođenja društva. Osim što bi takva odredba bila protivna moralu društva prema čl. 322. st. 1. ZOO-a, odluka skupštine o povlačenju bila bi protivna biti trgovačkog društva i moralu društva iz čl. 355. st. 1. t. 3. i 4. ZTD-a, a u vezi s čl. 448. ZTD-a.²⁹

Na tom tragu, nameće se pitanje je li dopuštena odredba društvenog ugovora prema kojoj u slučaju nastupanja određene okolnosti, npr. smrti člana ili ovrhe nad poslovnim udjelom, automatski dolazi do povlačenja udjela. Osim što bi takvo rješenje moglo dovesti do neželjenih posljedica, npr. do prestanka društva zbog smrti svih članova u avionskoj nesreći, moglo bi doći i do povrede načela održavanja temeljnog kapitala jer bi takvo povlačenje aktiviralo isplatu otpremnine kada društvo ne bi raspolagalo imovinom koja je podobna za isplatu. Međutim, ako bi se takvo automatsko povlačenje propisalo na način koji ne ugrožava vlastiti kapital društva, npr. tako da otpremninu isplate ostali članovi društva razmjerno sudjelovanju u temeljnom kapitalu kada to društvo ne može učiniti, takvo bi automatsko povlačenje *de lege lata* bilo dopušteno jer je to volja članova društva.³⁰ Takvo povlačenje može se pokazati korisnim, npr. kada se želi spriječiti da poslovni udio smrću člana uopće uđe u ostavinu njegovih nasljednika jer se tada protiv nasljednika ne mora provoditi

25 Tako Tomislav Jakšić i Petar Ceronja, „Procedure for the Shareholder’s Exclusion from a Limited Liability Company“, *InterEULawEast* 12, br. 1 (2025): 43.

26 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 53-55, 57-58; Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 36.

27 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 49; Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 40.

28 Tako njemačko pravo Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 38.

29 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 59. Iznimke su moguće kada bi takva odredba bila materijalno opravdana, npr. kada ostavitelj član društva oporučno ovlasti jednog nasljednika diskrecijskim pravom povlačenja u odnosu na udio drugog nasljednika, što je sve u skladu s pravom ostavitelja da oporučno raspolaže svojom imovinom. U tom smjeru, kao i za druge iznimke, njemačko Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 42.

30 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 27-28.

postupak povlačenja. Automatskim povlačenjem prestaje potreba za donošenjem odluke o povlačenju, kao i potreba za obavještanjem člana o donesenoj odluci. Međutim, slično kao i za prisilno povlačenje, razlozi i učinci automatskog povlačenja moraju biti jasno određeni kako bi se otklonila bilo kakva sumnja o tome je li došlo do povlačenja i koji su učinci povlačenja.³¹ Stoga ne bi bilo moguće automatski povući poslovni udio zbog apstraktno definiranog, čak i važnog razloga. U pogledu učinaka potrebno je odrediti kako do povlačenja dolazi trenutkom nastupa određene okolnosti (npr. smrti člana) te kako će se u određenom ili odredivom trenutku isplatiti ovlašteniku određena ili određiva otpremnina.

Prema čl. 419. st. 2. ZTD-a mogućnost prisilnog povlačenja poslovnog udjela mora biti sadržana u ugovoru prije nego što je imatelj udjela koji se povlači postao član društva. To znači kako predmet prisilnog povlačenja može biti i poslovni udio osnivača ako je mogućnost povlačenja bila predviđena u društvenom ugovoru prilikom osnivanja, a mogu se zahvatiti i poslovni udjeli koje su članovi stekli nakon što je izmjenom ugovora već bila predviđena mogućnost povlačenja. Ako član društva nije morao računati s rizikom prisilnog povlačenja njegova udjela u trenutku osnivanja društva ili kada je postao član, udio se ne može povući protiv njegove volje.³²

Međutim, ako član društva izričito pristane na naknadne izmjene društvenog ugovora kojima se uvodi mogućnost prisilnog povlačenja njegova udjela (ili su propisani stroži uvjeti povlačenja), njegov udio će se također moći povući (ili po strožim uvjetima) unatoč tome što takvo povlačenje nije bilo predviđeno u društvenom ugovoru kada je stekao udio.³³ Naime, odredbe čl. 419. st. 2. ZTD-a ne treba *de lege lata* tumačiti strogo i formalno, već prednost treba dati zaštiti interesa članova društva. Shodno tome, ako se članovi društva suglase s takvom izmjenom društvenog ugovora, izgubili bi pravo na zaštitu u skladu s čl. 419. st. 2. ZTD-a, jer su se pristankom na izmjene odrekli takve zaštite.

Na izmjenu društvenog ugovora u pravilu se primjenjuju čl. 454. do 456. ZTD-a. To znači kako je povlačenje moguće unijeti u društveni ugovor ako su pritom također ispunjene sve formalne i postupovne pretpostavke za takvu izmjenu, npr. izrada odluke u obliku javnobilježničkog akta, privatne isprave koju potvrdi javni bilježnik ili u obliku javnobilježničkog zapisnika, koja se potom upisuje i u sudski registar.³⁴ Iako čl. 455. st. 1. ZTD-a upućuje na većinu od tri četvrtine danih glasova, u poredbenom se pravu pokazalo spornim kojom je većinom potrebno provesti takvu izmjenu društvenog ugovora. Naime, problem je u tome što takvo povlačenje, kako je ranije obrazloženo, otežava položaj ostalih članova u društvu. U situaciji kada izmjena društvenog ugovora negativno utječe na člana društva, zakonodavac redovito traži njegovu suglasnost (npr. za dodatne činidbe iz čl. 391. st. 2. ZTD-a ili za isključenje i istupanje prema čl. 420. st. 1. ZTD-a).³⁵ Prema tome, za izmjenu

31 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 28.

32 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 43; Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 31.

33 Tako Barbić (2020.), *Pravo društava*, 169.

34 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 13.

35 Tako za isključenje Jakšić i Ceronja, „Procedure for the Shareholder’s Exclusion“, 61.

društvenog ugovora, kojom se dopušta povlačenje bilo kojeg poslovnog udjela, naizgled se također traži suglasnost svih članova društva.³⁶

Međutim, ne može se oteti dojmu kako takav strogi zahtjev nije u razmjeru s težinom štetnih posljedica koje mogu nastupiti za članove prilikom povlačenja udjela. Naime, do povećanja odgovornosti članova (npr. prema čl. 403. st. 1. i čl. 407. st. 3. ZTD-a) dolazi pri svakom povećanju temeljnog kapitala, pri čemu zakonodavac za takvu odluku ne traži suglasnost svih članova (čl. 457. st. 1. ZTD-a). S druge strane, potencijalni gubitak članstva u društvu protivno volji imatelja povučenog udjela vrijedan je takve zaštite jer je gubitak članstva najstroža sankcija za svakog imatelja udjela. Zbog toga bi zaštitu u vidu pribavljanja suglasnosti članova za uvođenje mogućnosti povlačenja u društveni ugovor trebalo *de lege lata* vezati isključivo uz prisilno povlačenje.³⁷ To znači kako bi takvo povlačenje bilo moguće provesti samo u odnosu na članove koji su pristali na takvu izmjenu društvenog ugovora. Tome u prilog govori i stroži režim za prisilno povlačenje propisan čl. 419. st. 2. ZTD-a. Dvojbeno je, međutim, u kojoj će mjeri pojedini članovi pristati na prisilno povlačenje koje ne zahvaća sve članove. U toj situaciji pitanje pravne sigurnosti nije toliko sporno jer mogućnost prisilnog povlačenja ne zahvaća samo članove koji su glasali protiv takve izmjene društvenog ugovora. Prema čl. 419. st. 2. ZTD-a, takvim bi povlačenjem njihovi pravni sljednici također bili obuhvaćeni. To znači kako bi, u vidu očuvanja pravne sigurnosti, trebalo voditi računa o tome koji član nije pristao na takvu izmjenu društvenog ugovora. S druge strane, za dobrovoljno povlačenje dovoljna je izmjena društvenog ugovora donesena većinom od tri četvrtine danih glasova na skupštini društva. Naime, kod takvog povlačenja ne radi se o gubitku članstva protivno volji člana, nego upravo suprotno – član to hoće i želi, zbog čega nema potrebe za zaštitom kakva postoji kod prisilnog povlačenja.

Posebne okolnosti mogu utjecati na odstupanje od prethodno iznesenog pravila o većini za izmjenu društvenog ugovora. Jednoglasnost svih članova za izmjenu trebalo bi tražiti kada bi uvođenje mogućnosti povlačenja moglo značajno ugroziti bit društva, npr. u obiteljskim društvima, u kojima je sudjelovanje pojedinih osoba u članskoj strukturi od posebnog značaja za ostvarenje cilja društva.³⁸

Za izmjenu kojom se uvodi mogućnost povlačenja udjela na kojem treća osoba polaže neko pravo (npr. založni vjerovnik) ne traži se pristanak te osobe. Ponajprije

36 U tom smjeru Barbić, *Pravo društava* (2020.), 168. U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 13; Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 10.

37 U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 14-15. Za jednoglasnost pri donošenju bilo koje odluke o povlačenju Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 11. Ovdje treba upozoriti na presudu Trgovačkog suda u Zagrebu, P1374/2020-10 od 14. prosinca 2020., u kojoj se čini kako je sud zaključio kako za izmjenu društvenog ugovora, kojom se uvodi dobrovoljno i prisilno povlačenje, a na kojoj je sudjelovao samo većinski član društva, nije potrebna suglasnost i preostalog manjinskog člana. Drugim riječima, čini se kako je sud zauzeo stajalište kako je za takvu izmjenu društvenog ugovora dovoljna većina od tri četvrtine danih glasova. Prema stajalištu iznesenom u ovome radu, izmjena društvenog ugovora o dobrovoljnom povlačenju bila bi valjana donesena, dok prisilno povlačenje ne bi bilo moguće provesti u odnosu na manjinskog člana jer je izostala njegova suglasnost na takvu izmjenu, ali bi takvo povlačenje bilo moguće provesti u odnosu na većinskog člana jer je on pristao na takvu izmjenu.

38 U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 16.

zato što samo uvođenje takve mogućnosti ne znači i kako će se takav udio doista i povući, a potom i zato što se pravo treće osobe tada može vezati uz otpremninu koja će se isplatiti za povučeni udio.³⁹ Ako je društvenim ugovorom određeno kako se isplaćuje otpremnina koja je niža od tržišne vrijednosti povučenog udjela, radi zaštite interesa vjerovnika *de lege lata* trebalo bi smatrati ništavim samo dio odredbe koji se odnosi na visinu otpremnine. To znači kako će i dalje biti moguće prisilno povući udio, ali će se isplatiti tržišna vrijednost udjela umjesto one koja je određena društvenim ugovorom.⁴⁰ U tom bi slučaju moglo doći i do odštetne odgovornosti člana prema vjerovniku koji je pristao na takvu izmjenu društvenog ugovora, zbog povrede njihova unutarnjeg odnosa. Međutim, takvo rješenje ne pruža sigurnost vjerovniku.

2.2. Odluka skupštine o povlačenju

Prema čl. 441. st. 1. t. 5. ZTD-a za svako je povlačenje potrebna odluka skupštine ili članova društva. Odredba čl. 441. st. 2. ZTD-a dopušta da se povlačenje izuzme iz nadležnosti skupštine. To znači kako se odluka o povlačenju može prenijeti na drugo tijelo društva ili na pojedinog člana društva.⁴¹ Predmetnu ovlast ne bi bilo moguće prenijeti na tijelo izvan društva jer povlačenje može imati značajne posljedice za odnose među članovima, njihova prava i obveze, te kroz isplatu otpremnine utjecati na smanjenje imovine društva.

Suglasnost za dobrovoljno povlačenje može se dati i nakon donošenja odluke o povlačenju udjela. Ona se daje društvu, pa je dovoljno da bude dana upravi društva ili očitovana na skupštini društva.⁴² Ako poslovni udio drži više osoba, potrebno je pribaviti suglasnost svih suovlaštenika jer prema čl. 417. st. 1. ZTD-a oni ostvaruju prava iz udjela isključivo zajednički. Budući da se ne radi o prijenosu poslovnog udjela, suglasnost se može dati i prešutno (npr. glasovanjem člana za odluku na skupštini društva kojom se povlači njegov udio ili dogovorom člana i društva o visini otpremnine za njegov udio). U svakom slučaju, ne bi smjelo biti dvojbe o tome da je član pristao na povlačenje svojeg udjela. Suglasnost se, međutim, ne može dati unaprijed, npr. prilikom ulaska u društvo.⁴³

Za dobrovoljno povlačenje treba pribaviti i suglasnost ovlaštenika stvarnih prava na udjelu koji se tako povlači (npr. založnog vjerovnika ili plodouživatelja). Naime, takvi ovlaštenici imaju interes za očuvanje svojih prava na udjelu, pri čemu interes imatelja tog udjela, na kojem počiva dobrovoljno povlačenje, uživa manju zaštitu. Međutim, takvi ovlaštenici uživaju zaštitu samo ako je društvo znalo za njihova prava odnosno ako su ta prava, kao tereti na poslovnom udjelu, bila upisana

39 Tako njemačko pravo Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 34.

40 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 55.

41 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 171. U tom smjeru njemačko pravo, ali uz naznaku kako se organ ili tijelo uglavnom mora sastojati od članova društva. Tako Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 24-25.

42 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 39; Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 13.

43 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 40; Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 14.

u knjigu poslovnih udjela.⁴⁴ S druge strane, kod prisilnog povlačenja, koje počiva na zaštiti interesa društva i ostalih članova, ne traži se *de lege lata* suglasnost takvih ovlaštenika na udjelu.

Nakon što je mogućnost povlačenja unesena u društveni ugovor, smatra se kako su članovi na nju pristali te kako su morali računati s posljedicama povlačenja njihova udjela. Stoga se odlukom o povlačenju odlučuje o tome jesu li u konkretnom slučaju ispunjeni uvjeti koji su propisani društvenim ugovorom.⁴⁵ Zakonom nije propisano kojom se većinom donosi takva odluka zbog čega je, ako društvenim ugovorom nije propisana drukčije, prema čl. 445. st. 1. ZTD-a za donošenje odluke dovoljna obična većina danih glasova.⁴⁶ Prilikom donošenja odluke o prisilnom povlačenju pravo glasa ne može ostvariti član čiji je udio predmet povlačenja, dok će pravo glasa imati član čiji se udio dobrovoljno povlači.⁴⁷ Naime, prisilno povlačenje provodi se protivno volji imatelja udjela iz razloga sličnih onima za isključenje, pa bi većinski član, čiji je poslovni udio predmet povlačenja, ostvarivanjem prava glasa mogao osujetiti povlačenje koje je usmjereno protiv njega. Od prava glasa isključeni su i drugi članovi društva čije bi se ostvarivanje tog prava moglo dovesti u faktičnu vezu s članom čiji je udio predmet povlačenja. Tako se, primjerice, kao i kod isključenja, jedan član može udružiti s drugima tako da oni glasaju protiv povlačenja njegova udjela, a sve kako bi on zauzvrat glasao protiv povlačenja usmjerenog prema njima.⁴⁸ Svaki član čiji je udio predmet povlačenja uvijek može ostvarivati ostala upravljačka prava na skupštini društva, npr. kroz raspravljanje može pokušati utjecati na odluku ostalih članova društva. Također, ako se odlučuje o povlačenju više udjela koje drži više članova društva, o povlačenju svakog je udjela potrebno glasovati odvojeno i donijeti zasebnu odluku. Takav član može uvijek osporavati valjanost skupštinske odluke o povlačenju iz svih razloga zbog kojih se takva odluka i inače može osporavati, a svakako i stoga što nije postojao propisani razlog za povlačenje njegova

44 Za njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 42; Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 15.

45 U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 18. Odluka skupštine o povlačenju ne mora biti donesena u nekom posebnom obliku.

46 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 170. U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 18.

47 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 170-171. U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 1920. Pritom treba upozoriti na presudu Trgovačkog suda u Splitu, P-426/2016-24 od 28. veljače 2017., u kojoj je sud zaključio kako je pravo glasa neosnovano oduzeto članovima pri donošenju odluke o povlačenju njihovih poslovnih udjela. Sud smatra kako se nije radilo o pokretanju ili rješenju spora iz čl. 445. st. 5. ZTD-a zbog čega je članovima protuzakonito oduzeto pravo glasa. Naime, iako prisilno povlačenje redovito ispunjava taj uvjet za isključenje prava glasa, važno je obrazložiti zašto se udio prisilno povlači, a to iz navedene sudske odluke nije vidljivo. Navodi se samo kako su članovi „povrijedili načelo lojalnosti društva“.

48 Tako za isključenje Jakšić i Ceronja, „Procedure for the Shareholder’s Exclusion“, 38. Pritom treba upozoriti na Odluku VTS-a, Pž-2204/2017-2 od 17. prosinca 2019., u kojoj sud zaključuje kako kod isključenja prava glasa dva člana, prilikom prisilnog povlačenja, jedan član može ostvarivati svoje pravo glasa kada se odlučuje o povlačenju udjela drugog člana i obratno. Međutim, sud nije razmatrao postoji li između ta dva člana nekakva faktična povezanost koja bi bila usmjerena na sprječavanje prisilnog povlačenja. Ako takva povezanost postoji, pravo glasa jednog člana treba isključiti pri donošenju odluke o povlačenju drugog člana i obratno.

udjela.

Svi članovi društva imaju obvezu na lojalno postupanje prema društvu i drugim članovima društva. Radi se o obvezi koju zakonodavac nije izričito propisao, ali ona proizlazi iz same naravi društva.⁴⁹ Takva se obveza, među ostalim, manifestira kroz zabranu nanošenja štete društvu i drugim članovima. Izneseno, primjerice, znači kako članovi društva ne smiju zloupotrebjavati svoje pravo glasa kako bi drugog člana, povlačenjem njegova udjela, protupravno isključili iz društva, kao i da se članovi pri donošenju odluka o povlačenju moraju ponašati dosljedno. Drugim riječima, članovi društva ne mogu u jednoj situaciji odlučiti kako neće povući udjele, a u drugoj sličnoj situaciji odlučiti kako će to učiniti.⁵⁰ Takvo nedosljedno ponašanje signalizira članovima na to kako se ne radi o okolnostima (razlogu) za povlačenje udjela. Navedeno vrijedi i kada je član društva, kod kojeg se naizgled pojavio razlog za povlačenje, opravdano stvorio očekivanje – s obzirom na ponašanje ostalih članova (npr. njihovu pasivnost i protek vremena od nastanka razloga) – da se povlačenje njegova udjela neće tražiti.⁵¹ U suprotnom bi se radilo o povredi opravdanog očekivanja, koje počiva na načelu savjesnosti i poštenja, kao i načelu zabrane zlouporabe prava (lat. *venire contra factum proprium*). U tom pogledu treba imati u vidu i kako se povlačenje ne može provesti ako je razlog za povlačenje otpao prije nego što je udio povučen.⁵²

Kod prisilnog povlačenja odluka skupštine mora sadržavati razloge za takvo povlačenje. Ako društvenim ugovorom nije drukčije određeno, visina otpremnine i trenutak povlačenja mogu se odrediti u obavijesti o povlačenju koja se upućuje članu čiji je udio povučen.⁵³ Odluka o povlačenju može biti donesena i pod odgovnim uvjetom (npr. tako da do prisilnog povlačenje neće doći ako imatelj poslovnih udjela u određenom roku prenese udjele na drugog člana ili treću osobu). Odgodni uvjet mora biti precizno određen kako bi se otklonila bilo kakva sumnja o tome kada i pod kojim okolnostima povlačenje stupa na snagu.

3. PRAVNE POSLJEDICE POVLAČENJA POSLOVNIH UDJELA

Temeljna pravna posljedica povlačenja poslovnih udjela jest poništenje poslovnog udjela koji se povlači, kao i prestanak članstva u društvu na osnovi povučenog udjela.⁵⁴ Također prestaju sva prava i obveze koje su za člana društva

49 Tako Barbić, *Pravo društava* (2020.), 251-252.

50 Tako za isključenje Jakšić i Ceronja, „Procedure for the Shareholder’s Exclusion“, 45-46. Za njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 21.

51 Tako za njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 23.

52 Tako, primjerice, ako naknadnom suradnjom s članom društvo pokaže kako ne pridaje više nikakav značaj razlogu za povlačenje ili kada je razlog za povlačenje bio stečaj člana, a stečajni postupak nad njime bude zaključen zbog potvrde stečajnog plana. U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 22.

53 Tako za njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 18.

54 Tako za hrvatsko pravo Jakša Barbić, *Pravo društava, knjiga druga: Društva kapitala, svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću* (Zagreb: Organizator, 2025.), 192; Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 61.

proizlazili iz poslovnog udjela koji je povučen, kao i prava trećih osoba koja su imala na povučenim poslovnim udjelima (primjerice plodouživanje).⁵⁵

3.1. Trenutak nastupa učinaka povlačenja poslovnog udjela

Zakonom nije uređeno kada odluka o povlačenju poslovnog udjela proizvodi pravne učinke prema članu čiji se poslovni udio povlači, prema društvu ili prema trećim osobama.⁵⁶ U pravnoj se književnosti tumači da se odluka o povlačenju poslovnih udjela mora priopćiti članu društva na kojeg se odnosi. Radi se o jednostranom očitovanju volje prema članu, za koje se ne traži nikakav poseban oblik, zbog čega je dovoljno i prešutno očitovanje volje.⁵⁷ To znači kako se smatra da je odluka priopćena kada je član, primjerice, osobno sudjelovao na skupštini na kojoj je odluka donesena ili kada mu je predan zapisnik sa skupštine na kojoj je donesena takva odluka.⁵⁸ S obzirom na to da se kod povlačenja radi o unutarnjem odnosu među članovima, dužnost obavještanja pripada skupštini društva. Skupština može ovlastiti neku drugu osobu da obavijesti člana o odluci o povlačenju. Ako to nije učinjeno i ako ne postoje jasne indicije koje govore u prilog tome kako će to učiniti skupština, smatra se kako je skupština prešutno ovlastila upravu da to učini.⁵⁹

Povlačenje u pravilu može proizvesti učinak tek kada je član obaviješten o povlačenju udjela.⁶⁰ Radi sprječavanja moguće zlouporabe, trenutak obavještanja i naknadni trenutak u kojem će doći do povlačenja moraju biti razumni, kako bi se osiguralo da tržišna procjena vrijednosti otpremnine u trenutku donošenja odluke odgovara, što je više moguće, vrijednosti otpremnine u trenutku isplate.⁶¹ Također, nema zapreke da se društvenim ugovorom izrijekom predvidi trenutku u kojem će odluka o povlačenju poslovnog udjela početi proizvoditi pravne učinke.⁶²

U odnosu na društvo otvoreno je pitanje pravnog položaja člana kojem je dostavljena obavijest o povlačenju poslovnih udjela kada uprava društva nije predložila i provela brisanje poslovnog udjela, a time i članstva osobe kojoj se poslovni udio povlači u knjizi poslovnih udjela. Iako se u pravnoj književnosti zauzima jasno stajalište da prema članu društva povlačenje poslovnog udjela proizvodi pravne učinke od obavijesti članu društva, takvo je tumačenje u koliziji s čl. 411. ZTD-a, prema kojem je u odnosu prema društvu član društva samo osoba upisana

55 Tako Christian Kersting, „§ 34“, u: *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, ur. Michael Beurskens, Ulrich Haas, Christian Kersting, Julia Kraft, Ulrich Noack i Wolfgang Servatius (München: C. H. Beck, 2025.), Rbr. 22.

56 *A contrario*, u usporedivom institutu isključenja člana iz društva, prema čl. 421. st. 3. ZTD-a članstvo u društvu prestaje u trenutku kada društvo članu isplati naknadu.

57 Tako njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 35.

58 U tom smjeru Barbić, *Pravo društava* (2020.), 172.

59 U tom smjeru Barbić, *Pravo društava* (2020.), 171-172. U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 36.

60 Za hrvatsko pravo Barbić, *Pravo društava* (2025.), 197. Za njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 77; BGH, Urteil vom 24. Januar 2012 – II ZR 109/11.

61 U tom smjeru njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 35.

62 Njemački sudovi podržavaju valjanost takvih klauzula. BGH, II ZR 326/01 od 30. lipnja 2003.

u knjigu poslovnih udjela i o čijem je članstvu obaviješten registarski sud.⁶³ Strogim tumačenjem navedenog članka nameće se zaključak da povlačenje poslovnog udjela prema društvu ima pravne učinke tek upisom promjene članstva u knjigu poslovnih udjela.⁶⁴ No smatramo da bi takvo strogo tumačenje bilo u suprotnosti s načelom savjesnosti i poštenja, a posebice u suprotnosti s načelom zabrane zlouporabe prava kada bi se čl. 411. st. 1. ZTD-a tumačio na način da se član društva čiji se poslovni udio povlači može pozivati na upis podataka u knjizi poslovnih udjela, iako je znao ili morao znati za njegovu netočnost. U svakome slučaju, neupitna je pritom odgovornost članova uprave koji prema čl. 410. st. 4. ZTD-a odgovaraju solidarno i neograničeno odgovaraju za štetu prouzročenu vjerovnicima, ostalim članovima društva i drugim osobama zbog neprovođenja upisa, netočnog ili nepravodobnog upisa u knjigu poslovnih udjela i sudskom registru. Dodatno, otvoreno je pravno pitanje može li se provesti upis brisanja poslovnog udjela kada član društva pokrene postupak osporavanja odluke skupštine o povlačenju poslovnog udjela.⁶⁵ Stoga smatramo da bi *de lege ferenda* trebalo izrijeком predvidjeti trenutak kada povlačenje poslovnog udjela proizvodi pravne učinke, jer su u suprotnome moguća različita pravna tumačenja.

S obzirom na prevladavajuće mišljenje u literaturi, članska prava članu čiji se poslovni udio povlači prestaju već trenutkom dostavljanja predmetne obavijesti. Tako primjerice član čiji se udio povlači nema pravo sudjelovati u dobiti društva ako do trenutka donošenja odluke o povlačenju nije donesena odluka o podjeli dobiti na temelju usvojenih godišnjih financijskih izvješća društva. *Ratio* takvog shvaćanja jest u tome što povlačenjem poslovnog udjela prestaju sva članska prava koja proizlaze iz njega, pa tako i pravo na dividendu.⁶⁶ *A contrario*, ako je prije povlačenja poslovnog udjela skupština već prihvatila godišnja financijska izvješća društva i donijela odluku o upotrebi dobiti, tada bi i član čiji se poslovni udio povlači imao obveznopravni zahtjev prema društvu za isplatom dividende, koji može isticati prema društvu iako u trenutku zahtjeva za njegovom isplatom više nije imatelj poslovnih udjela.⁶⁷

U odnosu prema trećima, dužnost je uprave, a time i njezina odgovornost, obavijestiti registarski sud o promjenama.⁶⁸ U slučaju neslaganja podataka, prema

63 Usporedivo rješenje nalazimo i u § 16 st. 1. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)*, BGBl. 2024 I br. 323, (u daljnjem tekstu: GmbHG).

64 Tako Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 61; OLG Düsseldorf, I-16 U 74/15 od 24. srpnja 2016. (sud je, u slučaju kada društvo četiri mjeseca nakon dobrovoljnog povlačenja poslovnog udjela nije provelo promjenu članstva u registru, priznao osporavanom članu aktivnu legitimaciju za pobijanje odluke skupštine, budući da je i dalje bio upisan u popis članova).

65 Primjerice, u njemačkoj pravnoj literaturi prevladava stajalište da uprava može dostaviti izmijenjeni popis članova registru i kada se član čiji se udio povlači protivi odluci; također se raspravlja može li takav član privremenom mjerom tražiti zabranu upisa. Vidi Altmeyen, *Gesetz betreffend die GmbH*, Rbr. 89 i dalje.

66 Vidi *Bundesgerichtshof* (BGH), II ZR 172/97 od 14. rujna 1998.

67 Tako i Barbić, *Pravo društava* (2025.), 344; Strohn i Fleischer, „§ 34, Rbr. 62; Holger Altmeyen, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (München: C. H. Beck, 2023.), Rbr. 88.

68 Tako Barbić, *Pravo društava* (2025.), 228.

trećima vrijedi sadržaj popisa člana društava iz sudskog registra,⁶⁹ pa će stoga i učinci povlačenja poslovnog udjela prema trećima započeti tek upisom promjene članova društva u sudskom registru.⁷⁰

3.2. Pravo na otpremninu člana društva čiji se poslovni udio prisilno povlači

Odredbom čl. 419. ZTD-a ne propisuje se izrijekom obveza isplate niti način izračuna visine otpremnine⁷¹ članu društva čiji se poslovni udio povlači. No pravna književnost tumači da član društva ima pravo na otpremninu, čak i ako to nije izrijekom predviđeno društvenim ugovorom.⁷² *Ratio* je svakako načelo savjesnosti i poštenja u privatnopravnim odnosima te zaštita prava manjinskih članova društva i njihovih vjerovnika, koje bi se u protivnom moglo neopravdano dovesti u lošiji položaj u društvu.

Nadalje, u pravnoj se književnosti zalaže da visina otpremnine bude tržišna vrijednost poslovnih udjela u trenutku povlačenja poslovnih udjela.⁷³ No nema zapreke da se društvenim ugovorom predvidi drukčiji način izračuna otpremnine,⁷⁴ pri čemu se može urediti i rok dospijeća plaćanja i način otplate.⁷⁵ U slučaju da se ograničenje visine otpremnine uvodi izmjenom društvenog ugovora, takvu je izmjenу potrebno donijeti jednoglasno⁷⁶ jer se smatra dijelom instituta povlačenja poslovnog udjela.⁷⁷ Valja imati na umu da načelo savjesnosti i poštenja služi kao korektiv u situacijama ako je u društvenom ugovoru određeno nerazmjerno umanjenje

69 Čl. 411. st. 1. ZTD-a.

70 Time se štite treće osobe koje stječu poslovne udjele u dobroj vjeri, odnosno da se mogu pouzdati u popis članova u sudskom registru. Treba naglasiti da se u hrvatskom pravu radi o relativnoj zaštiti trećih osoba, jer se ne odnosi na stjecatelja kojem je bilo poznato ili mu zbog grube nepažnje nije bilo poznato da su podaci u sudskom registru netočni. Također, čl. 411. st. 3. ZTD-a uvodi vremensko ograničenje, prema kojem stjecatelj ipak ne može valjano steći poslovni udio s pouzdanjem u popis članova u sudskom registru, iako su podaci netočni, ako još nije proteklo tri godine od dostave pogrešnog podatka registarskom sudu. Vidi Barbić, *Pravo društava* (2025.), 231. Primijenivši na razmatrani slučaj povlačenja poslovnog udjela, navedena će ograničenja biti relevantna samo ako se ispune kriteriji za njihovu primjenu, što će ovisiti o konkretnim okolnostima slučaja.

71 *A contrario*, za isključenje člana vidi čl. 421. st. 2. ZTD-a.

72 Za hrvatsko pravo Barbić, *Pravo društava* (2025.), 198. Za njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 29; Kersting, „§ 34“, Rbr. 25.

73 Za hrvatsko pravo Barbić, *Pravo društava* (2025.), 198. Za njemačko Kersting, „§ 34“, Rbr. 25. Ako nije moguće utvrditi tržišnu cijenu, tada bi se vrijednost *de minimum* trebala odnositi na iznos koji bi tom udjelu pripao na temelju likvidacijske kvote u slučaju otuđenja društva kao cjeline i njegove likvidacije.

74 Tako za njemačko pravo Kersting, „§ 34“, Rbr. 26. Svakako je poželjno odrediti i metodu izračuna, pri čemu će najčešće biti uključen i financijski vještak za procjenu vrijednosti poslovnih udjela. U tom smjeru i Barbić (2025.), *Pravo društava*, 199.

75 Tako Altmeppen, *Gesetz betreffend die GmbH*, Rbr. 58.

76 Tako u BGH, II ZR 58/91 od 16. prosinca 1991.; Altmeppen, *Gesetz betreffend die GmbH*, Rbr. 58.

77 Tako Barbić, *Pravo društava* (2025.), 154.

vrijednosti udjela ili kada je ograničenje visine otpremnine nerazmjerno u odnosu na ono što je objektivno nužno radi zaštite kontinuiranog poslovanja društva u interesu preostalih članova. U tim bi slučajevima takva odredba društvenog ugovora mogla biti nišetna.⁷⁸

Pri isplati otpremnine treba poštivati odredbe o očuvanju temeljnog kapitala, koji se povlačenjem poslovnih udjela ne smanjuje. Posljedično, otpremnina se ne isplaćuje iz temeljnog kapitala, nego iz drugih sredstava društva.⁷⁹ U svakome slučaju, valja tumačiti da član čiji se udio prisilno povlači zahtjev za otpremninu upućuje društvu, a ne ostalim članovima.⁸⁰

Upitno je utječe li na valjanost odluke o povlačenju poslovnih udjela nemogućnost društva da isplati otpremninu. Naime, ukoliko je u trenutku donošenja odluke članovima društva, odnosno skupštini bilo poznato da društvo nema sredstava za isplatu otpremnine, moglo bi se tumačiti da je donošenje takve odluke nišetno iz razloga što se time povređuju odredbe kojima se štite interesi vjerovnika društva.⁸¹ Međutim, u njemačkoj je sudskoj praksi zauzeto stajalište da bi, umjesto nišetnosti odluka skupština, na temelju dužnosti lojalnosti društvu, članovi društva koji su donijeli odluku o povlačenju poslovnih udjela⁸² bili odgovorni prema članu čiji se poslovni udio prisilno povlači ako nisu osigurali sredstva za isplatu otpremnine, i to proporcionalno svojim poslovnim udjelima.⁸³ Takvo rješenje smatramo opravdanim te se zalažemo da hrvatski sudovi prihvate takvo tumačenje jer se time štite interesi

78 Za takav zaključak u pogledu njemačkog prava presuda BGH, II ZR 58/91 od 16. prosinca 1991. Sud je odredbu društvenog ugovora kojom se isključenom članu daje pravo na polovicu knjigovodstvene vrijednosti poslovnih udjela ocijenio suprotnim načelu savjesnosti i poštenja, te stoga nišetnom. U istoj je presudi sud ocijenio nišetnim odredbu kojom se predviđa da se otpremnina isključenom članu plaća u petnaest (15) obroka. Vidi BGH, II ZR 83/88 od 9. siječnja 1989. Općenito se smatra da odredbe koje ograničavaju isplatu otpremnine na nominalnu vrijednost, neće biti razmjerne zbog moguće prevelike razlike u odnosu na tržišnu ili knjigovodstvenu vrijednost poslovnih udjela. Vidi Kersting, „§ 34“, Rbr. 41. Zbog povezanosti instituta razlozi ograničenja visine otpremnine koji su razvijeni za društva osoba, kao u konkretnom slučaju za komanditna društva, primjenjuju se i na d.o.o. Tako Altmeyen, *Gesetz betreffend die GmbH*, Rbr. 60.

79 To jasno proizlazi iz pravila o održavanju kapitala društva iz čl. 406. st. 1. ZTD-a (putem čl. 419. st. 3. ZTD-a), a prema kojem članovi društva ne mogu od društva tražiti povrat uplaćenog na ime uplate poslovnih udjela.

80 Tako Strohn i Fleischer, „§ 34“, 65.

81 Temelj za nišetnost odluke glavne skupštine u hrvatskom bi pravu bio čl. 335. st. 3. ZTD-a (putem čl. 448. ZTDa). Za takav zaključak o nišetnosti odluke o povlačenju poslovnog udjela Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 31. Općenito o nišetnosti odluka skupštine za hrvatsko pravo Lidija Šimunović, „Procesnopravni razlozi nišetnosti odluka skupštine društva“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 38, br. 2 (2017): 799-829; Dragutin Ledić i Edita Čulinović-Herc, „Ništavost i pobojnost odluka skupštine društva s ograničenom odgovornošću“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 20, br. 2 (1999): 737-771.

82 U njemačkoj pravnoj literaturi prevladava stajalište da osobe koje postanu članovima društva nakon što je donesena odluka o povlačenju poslovnih udjela ne snose odgovornost za isplatu otpremnine. Tako Sven H. Schneider i Andreas Hager, „Einzziehung von Geschäftsanteilen und Gesellschafterhaftung“, *Neue Juristische Wochenschrift* 8 (2013): 502-507, 506.

83 Kao jedan od utjecajnijih slučajeva navodi se BGH, II ZR 109/11 od 24. siječnja 2012.

društva – povlačenje poslovnog udjela neželjenog člana ostaje na snazi, interesi vjerovnika – članovi društva proporcionalno svojim udjelima uplaćuju iznos otpremnine, a član čiji se poslovni udio prisilno povlači dobiva otpremninu. Ako bi obveza isplate otpremnine bila opterećujuća financijska obveza za članove društva, oni u tom slučaju mogu donijeti odluku o smanjenju temeljnog kapitala ili o isplati iz rezervi društva, ako je to primjenjivo. U svakome slučaju, smatramo da bi valjalo tumačiti da opisana situacija predstavlja opravdani razlog na temelju kojeg bi članovi društva mogli tražiti istupanje iz društva,⁸⁴ i to u slučaju ako nisu znali ili nisu morali znati za takvo financijsko stanje društva.

Stoga se može zaključiti da pri izračunu otpremnine treba poštivati kogentne odredbe o očuvanju temeljnog kapitala, a zatim razlikovati slučaj kada su stranke u društvenom ugovoru predvidjele visinu otpremnine, pri čemu sud zadržava pravo poništiti takve klauzule ako nisu u skladu s načelom savjesnosti i poštenja (što se u kontekstu otpremnine može tumačiti kada je ograničenje visine otpremnine nerazmjerno u odnosu na ono što je objektivno nužno za zaštitu kontinuiranog poslovanja društva), i slučaj kada visina otpremnine nije predviđena u društvenom ugovoru, pa valja tumačiti da će visina otpremnine odgovarati tržišnoj cijeni poslovnih udjela u trenutku povlačenja poslovnih udjela.

3.3. Utjecaj povlačenja poslovnog udjela na temeljni kapital društva i radnje koje društvo mora poduzeti nakon povlačenja poslovnog udjela

Povlačenje poslovnog udjela ne dovodi do smanjenja temeljnog kapitala društva, odnosno visina nominalnog iznosa temeljnog kapitala ostaje ista.⁸⁵ Iako zakonom nije izriječno uređeno koje bi radnje društvo trebalo poduzeti nakon povlačenja poslovnog udjela,⁸⁶ jasno je da i pri povlačenju udjela treba poštivati

84 Čl. 420. st. 2. ZTD-a. Tako za njemačko pravo Holger Altmepfen, „Die Dogmatik des Abfindungsanspruchs und die offenen Fragen zum Ausscheiden aus der GmbH“, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 35 (2012): 1685-1695, 1691.

85 Za hrvatsko pravo Barbić, *Pravo društava* (2025.), 192. Za njemačko pravo Altmepfen, *Gesetz betreffend die GmbH*, Rbr. 94; Kersting, „§ 34“, Rbr. 23.

86 U njemačkoj je praksi ključna presuda BGH, II ZR 322/13 od 2. prosinca 2014., u kojoj je sud zaključio da odluka o povlačenju poslovnog udjela nije ništetna niti pobojna samo zato što nakon povlačenja zbroj preostalih nominalnih iznosa udjela više ne odgovara temeljnom kapitalu društva. *Ratio* takvog zaključka jest što zbroj svih poslovnih udjela mora odgovarati iznosu temeljnog kapitala društva (§ 5 st. 3. GmbHG-a, čl. 385. st. 1. ZTD-a), ali bez predviđene sankcije. Također, vjerovnici društva time nisu oštećeni jer temeljni kapital ostaje jednak. Time se odstupilo od stajališta zauzetog u MoMiG-u (*Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen*, G. v. 23.10.2008 BGBl. I S. 2026 br. 48), a prema kojem je ništetna ili pobojna odluka o povlačenju udjela ako istodobno nije donesena odluka o usklađivanju nominalnih iznosa poslovnih udjela s temeljnim kapitalom društva. Stajalište njemačkog suda smatramo opravdanim. Naime, nakon povlačenja poslovnog udjela, odnos među preostalim članovima društva ostaje jednak (odnos glasačke moći), a gledajući iz položaja vjerovnika, ako zajedno s povlačenjem nije došlo do istodobnog smanjenja poslovnog udjela, time nisu stavljeni u lošiji položaj prema društvu. U odnosu na treće osobe, uprava bi snosila odgovornost za štetu ukoliko ne bi odmah po nastupu okolnosti povlačenja udjela o

odredbe o očuvanju temeljnog kapitala. Pri tome je ključan čl. 398. st. 3. ZTD-a, prema kojem društvo ne može pojedine članove osloboditi od obveze uplate poslovnog udjela, čijim se tumačenjem može zaključiti da se može povući samo onaj poslovni udio koji je u cijelosti uplaćen.

Nakon povlačenja poslovnog udjela društvo ima tri mogućnosti.⁸⁷ Kao prvo, može povući poslovni udio uz istodobno smanjenje temeljnog kapitala. Odluku o smanjenju temeljnog kapitala donosi skupština⁸⁸ u skladu s odredbama ZTD-a o smanjenju temeljnog kapitala.⁸⁹ Smanjenjem temeljnog kapitala oslobađaju se sredstva koja su potrebna da se članu društva isplati otpremnina za povučeni poslovni udio.⁹⁰

Kao drugo, može se povećati nominalni iznos svih poslovnih udjela razmjerno njihovu sudjelovanju u temeljnom kapitalu društva kako bi njihov zbroj, nakon povlačenja, ponovno odgovarao temeljnom kapitalu društva. Do povećanja nominalnih iznosa poslovnih udjela ne dolazi automatizmom,⁹¹ već je potrebno donijeti odluku o njihovu povećanju, pri čemu se postavlja ključno pitanje treba li pritom društvo izmijeniti društveni ugovor. U teoriji se jednoznačno daje odgovor da nije potrebno izmijeniti društveni ugovor.⁹² *Ratio* jest što su odredbe o broju i visini nominalnih iznosa poslovnih udjela formalne, a ne materijalne odredbe društvenog ugovora pri osnivanju (kao što je to i popis članova pri osnivanju).⁹³ Njihova je pravna priroda u tome da predstavljaju izjave o preuzimanju udjela osnivača, koje nakon osnivanja društva postaju svojevrsni povijesni podaci. Tada za članove društva, samo društvo i treće osobe, relevantni podaci postaju oni koji su upisani u knjigu poslovnih udjela i dostavljeni registarskom sudu. Slijedom navedenoga, odluku o povećanju poslovnih udjela nije potrebno donijeti većinom od najmanje tri četvrtine danih glasova, koja se inače traži za izmjenu društvenog ugovora. Budući da se radi o pravima članova društva, smatramo da tu odluku može donijeti samo skupština društva, i to većinom glasova zastupljenih na skupštini pri donošenju odluke.⁹⁴ Nakon toga, izmjene o visini nominalnih iznosa poslovnih udjela nose se u knjigu poslovnih udjela, a uprava dostavlja izmijenjeni popis članova društva sudskom registru.⁹⁵

Kao treće, društvo može izdati novi (vlastiti) poslovni udio⁹⁶ koji zatim mogu

promjeni članova obavijestila registarski sud, a sve kako bi se sačuvalo povjerenje trećih u javne registre.

87 Tako za hrvatsko pravo Barbić, *Pravo društava* (2025.), 199. Za njemačko pravo Kersting, „§ 34“, Rbr. 23.

88 Čl. 462. st. 1. ZTD-a.

89 Tako za njemačko pravo Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 124.

90 Vidi Barbić, *Pravo društava* (2025.), 569.

91 Tako za njemačko pravo Kersting, „§ 34“, Rbr. 23.

92 Za njemačko pravo primjerice Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 73; za hrvatsko pravo Barbić, *Pravo društava* (2025.), 200.

93 Tako Sosnitzer, „§ 34“, Rbr. 124; Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 73; Barbić, *Pravo društava* (2025.), 200.

94 Tako za njemačko pravo Kersting, „§ 34“, Rbr. 23.

95 Čl. 410. i čl. 411. ZTD-a.

96 Tako za njemačko pravo Kersting, „§ 34“, Rbr. 23.

steći novi ili postojeći članovi društva uz uplatu temeljnog kapitala za koji se taj udio izdaje. Izdaje li se novi poslovni udio u istoj vrijednosti povučenog poslovnog udjela, tada nije potrebno donijeti odluku o povećanju temeljnog kapitala.⁹⁷ Odluku o izdavanju takvog poslovnog udjela potrebno je donijeti na skupštini društva, i to većinom od najmanje tri četvrtine glasova zastupljenih na skupštini pri donošenju odluka.⁹⁸ *Ratio* jest što izdavanje novog poslovnog udjela, nalik povećanju temeljnog kapitala, dovodi do promjene glasačke moći u društvu, i to od trenutka kada društvo otuđi time novoizdani vlastiti poslovni udio trećim osobama ili postojećim članovima. Međutim, pri tome, iz istih razloga kao i kod povećanja nominalnih iznosa poslovnih udjela, nije potrebno izmijeniti društveni ugovor.⁹⁹ Prednost izdavanja novog poslovnog udjela za društvo može biti stjecanje dodatnih sredstava koja novi ili postojeći članovi uplaćuju društvu radi stjecanja tog poslovnog udjela.

4. POSEBNO O POVLAČENJU POSLOVNIH UDJELA U OBITELJSKIM D.O.O.-IMA

Važnost obiteljskih trgovačkih društava, neovisno o pravnoj formi u kojoj su osnovana, prepoznata je i na razini Europske unije (u daljnjem tekstu: EU), gdje se smatra da se čak 70 – 80 % svih trgovačkih društava u EU-u mogu kvalificirati kao obiteljska društva.¹⁰⁰ Iako su brojke impresivne, na razini EU-a ne postoji jedinstvena definicija obiteljskog trgovačkog društva. Najbliže tomu približava se studija iz 2008. godine, naručena od Europske komisije, prema kojoj se trgovačko društvo može smatrati obiteljskim ako obitelj, odnosno članovi jedne obitelji imaju većinska upravljačka prava u društvu (najmanje 25 % u slučaju uvrštenih društva), koja proizlaze iz dionica ili poslovnih udjela koje članovi obitelji drže u društvu, te ako ima najmanje jednog predstavnika u upravljačkim tijelima društva. Tome se nadodaje kriterij postojanja namjere prijenosa poslovanja na iduću generaciju obitelji.¹⁰¹ Stoga, kada se u ovome radu koristi termin obiteljski d.o.o., pod time se podrazumijeva da to nije zasebna vrsta trgovačkog društva, već d.o.o. čije posebnosti proizlaze iz preklapanja članova obitelji i članova d.o.o.-a.

U obiteljskim trgovačkim društvima javljaju se specifični pravni izazovi,¹⁰² pri čemu su u Republici Hrvatskoj najrelevantniji upravo izazovi prvog prijenosa

97 Tako za njemačko pravo Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 126.

98 Tako Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 74.

99 Tako njemačko pravo Sosnitza, „§ 34“, Rbr. 126.

100 Vidi Austrian Institute for SME Research, *Overview of Family Business Relevant Issues. Final Report*, 2008, 39, pristup 28. siječnja 2025., <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10389/attachments/1/translations>.

101 Vidi Austrian Institute for SME Research, *Overview of Family Business*, 98. Za usvajanje takve definicije obiteljskog društva i na razini Republike Hrvatske zalaže se u studiji CEPOR-a iz 2012. godine. Vidi Alpeza i Karlo Peura, *Razvoj i održivost obiteljskih poduzeća u Hrvatskoj* (Zagreb: Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva – CEPOR, 2012.), 5.

102 Vidi Mihaela Braut Filipović, „Specifičnosti upravljanja obiteljskim društvima“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 67, br. 6 (2017): 935-962.

poslovanja na drugu generaciju obitelji.¹⁰³ Prvi prijenos poslovnih udjela trenutak je kada osnivači promišljaju, među ostalim, kako kontrolirati tko može biti član društva te kako osigurati da društvo i u budućim generacijama ostane u rukama članova obitelji. U hrvatskoj teoriji i praksi dosad je zanemarena uloga koju institut prisilnog povlačenja poslovnog udjela može imati u očuvanju članske strukture d.o.o.-a.¹⁰⁴ Stoga smatramo da je za buduću praksu hrvatskih sudova iznimno važno ispitati praksu komparativnih uzora, točnije njemačko pravo i sudsku praksu.

Osnivačima kojima je bitno očuvati obiteljsku strukturu društva povlačenje poslovnog udjela svakako može predstavljati institut koji im to može omogućiti. Smatramo da nema zapreke da se u društvenom ugovoru kao razlog za povlačenje poslovnog udjela predvidi stjecanje poslovnog udjela osobi koja nije član obitelji. U njemačkoj pravnoj literaturi jasno je potvrđeno da bi se radilo o valjanom razlogu,¹⁰⁵ budući da proizlazi iz zaštite interesa društva. Valjanim se smatra i rješenje prema kojem društveni ugovor daje pravo donošenja odluke o povlačenju poslovnih udjela koje steknu nasljednici umrlog člana društva.¹⁰⁶

U hrvatskoj se praksi u društvenim ugovorima kao razlog za prisilno povlačenje poslovnih udjela predviđa gubitak bitnog svojstva članova.¹⁰⁷ Pitanje može li se činjenica da je osoba koja stekne poslovni udio ujedno i član određene obitelji

103 Specifičnost hrvatskoga gospodarstva jest što se trgovačka društva osnovana devedesetih godina prošlog stoljeća upravo sada nalaze pred izazovom prvog prijenosa poslovanja. U istraživanju provedenom 2025. godine navodi se podatak da je u posljednjih 10 godina, nakon prvog provedenog istraživanja, ustanovljeno da je značajan broj poduzeća čiji su vlasnici 2015. godine imali 55 i više godina nestalo. Takav podatak jasno govori da je (ne)uspjeh prijenosa poslovanja na drugu generaciju ili treću osobu iznimno bitno pitanje za razvoj ekonomije Republike Hrvatske. Vidi Mirela Alpeza, Petra Mezulić Jurić i Maja Has, *Smjena generacija u hrvatskim tvrtkama: Tko preuzima kormilo?, Business Transfer Barometar 2025* (Zagreb: CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2025.), 15.

104 Za potrebe ovoga rada pretražena je javno dostupna sudska praksa trgovačkih sudova Republike Hrvatske, pri čemu je uočeno da, osim pitanja povlačenja poslovnih udjela koja su prethodno obrađena u radu, ne postoji nijedan zabilježeni slučaj povlačenja poslovnih udjela u kontekstu obiteljskog d.o.o.-a. Vidi ANON, *Tražilica sudskih odluka*, Vrhovni sud Republike Hrvatske, pristup 28. rujna 2025., <https://www.vsrh.hr/trazilica-sudskih-odluka-anon.aspx>.

105 Tako za njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 153. Isti zaključak i za isključenje člana iz društva. Vidi Heike Damrau-Schröter, „Der Ausschluß eines (mißliebigen) GmbH-Gesellschafters“, *Neue Juristische Wochenschrift* 31 (1991): 1927-1936, 1935. Moguće je da društveni ugovor sadrži oba instituta navodeći isti razlog za isključenje i povlačenje poslovnog udjela. Smatramo da bi u tom slučaju članovi društva imali diskreciju birati na koji će se institut pozvati, imajući na umu različite pravne posljedice isključenja i povlačenja poslovnih udjela.

106 Vidi Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 153.

107 Iako u Republici Hrvatskoj ima maleni broj sporova o prisilnom povlačenju poslovnih udjela, u praksi ima društvenih ugovora koji predviđaju ovaj institut. Primjerice, u jednom su društvenom ugovoru kao razloge za prisilno povlačenje udjela navedeni: teška zloropotreba članskih prava, gubitak poslovne sposobnosti i bilo kojeg drugog bitnog svojstva članova društva, te kada zajedničko sudjelovanje člana čiji se udio povlači nije više održivo. Vidi iz presude Trgovačkog suda u Zagrebu, P-1374/2020-10 od 14. prosinca 2020. U drugom su primjeru kao razlozi navedeni gruba povreda članskih dužnosti ili ako član društva djeluje protivno interesima društva.

tumačiti kao bitno svojstvo člana društva smatramo da treba tumačiti prema volji članova društva izjavljenoj u društvenom ugovoru.¹⁰⁸ U slučaju da to nije moguće utvrditi, tada smatramo da je objektivni kriterij za tumačenje „gubitka bitnog svojstva člana društva“ zaštita interesa društva, odnosno prema tome otežava li ili onemogućuje nastala promjena ostvarenje svrhe društva.¹⁰⁹ U slučaju da se radi o obiteljskom društvu, ostali članovi mogu argumentirati da će se time otežati i/ili onemogućiti donošenje odluke koje su u skladu s interesima društva. Kako bi se izbjeglo dvojako tumačenje, svakako je preporučljivo da se u društvenom ugovoru izrijekom predvidi da je razlog za povlačenje poslovnog udjela činjenica da stjecatelj nije član obitelji ili ako je to svojstvo naknadno izgubio (primjerice nakon razvoda braka).

Odluku o prisilnom povlačenju poslovnih udjela može donijeti osnivač ili drugi član društva, skupština društva ili neki kolegij u društvu, pod uvjetom da odluku ne donose osobe koje nisu članovi društva.¹¹⁰ Ako je u društvu osnovano tijelo poput Obiteljskog vijeća,¹¹¹ smatramo da je potrebno utvrditi jesu li članovi takvog tijela ujedno i članovi društva ili se to tijelo sastoji od osoba koje nisu članovi društva.¹¹² Dvojbeno je treba li Obiteljskom vijeću sastavljenom i od osoba koje nisu članovi društva dati u nadležnost donošenje odluke o povlačenju poslovnih udjela.¹¹³ U svakom je slučaju preporuka da u tom slučaju barem većina članova Obiteljskog vijeća budu članovi društva.

108 Povlačenje poslovnog udjela spada u fakultativne odredbe društvenog ugovora koje će imati pravno obvezujući učinak prema članovima društva isključivo pod uvjetom da su uređene društvenim ugovorom. Tako i Jakša Barbić, „Društveni ugovor kao pravni posao na kojem se temelji društvo“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 62, br. 1-2 (2012): 475-534, 509. U teoriji prevladava stajalište da je društveni ugovor po svojoj pravnoj naravi tzv. organizacijski ugovor. Vidi Mihaela Braut Filipović, „How Can Shareholders’ Agreements Shape Corporate Governance and Directors’ Liability?“, *InterEULawEast* 9, br. 2 (2022): 193-222, 198. Jedna od posljedica takvog određenja pravne naravi društvenog ugovora jest upitan opseg primjene pravila tumačenja iz obveznog prava na odredbe društvenog ugovora.

109 I u njemačkoj se pravnoj literaturi raspravljalo o tumačenju klauzule o povlačenju poslovnog udjela zbog „važnog razloga povezanog s članom društva“, što je usporedivo s kriterijem „gubitak bitnog svojstva člana društva“ iz hrvatske prakse. Literatura i praksa je zauzela stajalište da se takvu klauzulu ima tumačiti da je član društva, svojim osobnim okolnostima ili svojim ponašanjem, učinio ostanak u društvu neprihvatljivim jer je onemogućeno ili barem ozbiljno ugroženo daljnje uspješno poslovanje društva, te da ne postoji blaža mjera od povlačenja udjela. Vidi Thomas Fleischer, „§ 34“, u: *Gesellschaftsrecht*, ur. Martin Henssler i Lutz Strohn (München: C. H. Beck, 2024.), Rbr. 6; BGH, II ZR 216/11 od 24. rujna 2013.

110 Barbić, *Pravo društava* (2025.), 196. Tako za njemačko pravo Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 24.

111 O ulozi Obiteljskog vijeća vidi Braut Filipović, „Specifičnosti upravljanja“, 952.

112 U sastav Obiteljskog vijeća mogu se birati i članovi obitelji koji nisu članovi društva. O obiteljskom vijeću vidi Jennifer M. Pendergast, John L. Ward i Stephanie Brun de Pontet, *Building a Successful Family Business Board* (New York: Palgrave Macmillan, 2011.), 170 i dalje.

113 Argumenti protiv su da povlačenje poslovnog udjela utječe na unutarnji odnos između članova društva, posebice na promjenu glasačke moći pojedinog člana, te da povlačenjem udjela društvu nastaje dodatna financijska obveza za društvo i članove društva. Vidi Strohn i Fleischer, „§ 34“, Rbr. 24.

Iduće je pitanje može li se u društveni ugovor unijeti klauzula o povlačenju poslovnog udjela ako član društva u određenom roku ne sklopi bračni ugovor kojim se izrijekom predviđa da poslovni udio ne ulazi u bračnu stečevinu,¹¹⁴ te da član društva može samostalno raspolagati svojim udjelom bez suglasnosti bračnog druga.¹¹⁵ Dvojbena je, međutim, može li se u svakom slučaju nepoštivanje takve klauzule ocijeniti opravdanim razlogom za povlačenje poslovnog udjela, koja su inače *ultima ratio* sankcija za članove društva. Primjerice, ako član društva nije sklopio bračni ugovor, ali u njegovu slučaju bračni drug ne pokazuje interes za sudjelovanjem u društvu niti postoji opasnost od razvoda, tada je upitno jesu li nastupili razlozi za povlačenje poslovnih udjela. Smatramo da se može postaviti i pitanje bi li takvo postupanje bilo u skladu s načelom savjesnosti i poštenja, jer bi se moglo argumentirati da traženje isključenja/povlačenja poslovnih udjela u opisanom slučaju predstavlja zlouporabu prava, odnosno pozivanje na ispunjenje ugovornih klauzula iz društvenog ugovora suprotno ugovorenoj svrsi.¹¹⁶ S druge strane, ako bračni drug ima namjeru koristiti svoja članska prava, blokirati raspolaganje udjelom ili bi postojala vjerojatnost razvoda i diobe bračne stečevine, tada bi se moglo argumentirati da društvo ima legitiman interes za sklapanjem bračnog ugovora na opisani način, a u slučaju nepoštivanja i povlačenje poslovnog udjela.¹¹⁷ Nadalje, dvojbena je mogućnost prisilnog sudskog izvršenja takvih klauzula društvenog ugovora. U njemačkoj pravnoj literaturi prevladava stajalište da nije moguće tražiti izvršenje ovih ugovornih klauzula sudskim putem, odnosno da se stranke ne može prisiliti na sklapanje ovakvih ugovora.¹¹⁸ S obzirom na to da i u hrvatskom pravu

114 Za pregled brojnih otvorenih pitanja iz bračne stečevine nad poslovnim udjelima vidi Tina Jakupak, „Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 42, br. 2 (2021): 559-578.

115 U njemačkoj se pravnoj literaturi raspravljalo o valjanosti takvih klauzula. Prevladalo je stajalište da su ovakve klauzule valjane na temelju dva ključna argumenta: u društvenom se ugovoru dopušta da članovi društva preciziraju razloge za isključenje člana i/ili za povlačenje poslovnih udjela, a svrha klauzula kojom se članovi društva obvezuju sklopiti bračne ugovore jest sprječavanje nastajanja štete za društvo. Moguća šteta za društvo očituje se u tomu što na temelju bračne stečevine član društva može postati osoba koja ostalim članovima društva otežava donošenje odluka (primjerice, odbija dati suglasnost za donošenje nekih odluka) ili ako osoba koja na temelju bračne stečevine stekne poslovni udio koristi pravo na obaviještenost čime dobiva uvid u poslovne tajne društva. Vidi Anne Sanders, Gina Rabea Rolfes i Markus Hawickenbrauck, „Der Ausschluss aus der Gesellschaft aufgrund von Güterstandsklauseln“, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 42, br. 35 (2021): 1797-1803, 1798. Za pregled klauzula u njemačkoj praksi vidi Günter Brambring, „Güterstandsklauseln in Gesellschaftsverträgen“, *Deutsche Notar-Zeitschrift* 10 (2008): 724-739, 724.

116 Smatramo da stranke mogu u društvenom ugovoru izrijekom navesti svrhu klauzula o obveznosti sklapanja bračnih ugovora, a to je sprječavanje utjecaja bračnog druga na donošenje odluka u društvu, zaštitu poslovne tajne društva i drugo. U tom smjeru Manfred Wenckstern, „Güterstandsklauseln in Gesellschaftsverträgen“, *Neue Juristische Wochenschrift* 19 (2014): 1335-1341, 1338.

117 Tako za njemačko pravo Sanders, Rolfes i Hawickenbrauck, „Der Ausschluss aus der Gesellschaft“, 1799.

118 Tako Sanders, Rolfes i Hawickenbrauck, „Der Ausschluss aus der Gesellschaft“, 1797.

sklapanje bračnog ugovora proizlazi iz autonomije volje stranaka,¹¹⁹ smatramo da bi se i hrvatski sudovi priklonili takvom zaključku. No takve klauzule u svakom slučaju ostaju kao mehanizam pravnog pritiska na članove. Neupitno je da se u slučaju predviđanja tih klauzula u društvenom ugovoru, mora *de minimum* odrediti sadržaj bračnog ugovora u odnosu na poslovne udjele društva, rok za njegovo sklapanje, postupak u slučaju povrede obveze, te odredbu da će u slučaju neispunjenja navedene obveze društvo pokrenuti postupak povlačenja poslovnih udjela.

Zasebno je pitanje otpremnine članu obiteljskog društva, u okviru čega se mogu razmatrati dvije situacije. Prvo je pitanje može li se u društvenom ugovoru urediti prisilno povlačenje poslovnih udjela bez otpremnine. Pred njemačkim se sudom još 1976. godine raspravljalo je li valjana odredba društvenog ugovora koja je predviđala da se poslovni udjeli mogu povući ako ih naslijede osobe koje nisu članovi određene obitelji, i to bez plaćanja otpremnine.¹²⁰ Sud je zauzeo stajalište da odredba o prisilnom povlačenju poslovnog udjela bez plaćanja otpremnine nije *a priori* ništetna, već da sud treba ocijeniti ostvaruje li se tom mjerom svrha, što je u konkretnom slučaju bila da imatelji udjela budu samo članovi određene obitelji, i to bez isplate otpremnine koja bi (značajno) financijski opteretila društvo.¹²¹ U hrvatskoj praksi još se nije raspravljalo o valjanosti klauzula o prisilnom povlačenju udjela bez otpremnine.¹²² Smatramo da bi sud trebao ocjenjivati u svakom konkretnom slučaju predstavlja li pozivanje stranaka na isključenje plaćanja otpremnine zlouporabu prava, te u širem smislu povredu načela savjesnosti i poštenja. Pri ocjeni smatramo da bi se u obzir trebali uzeti kriteriji koje su njemački sudovi razmatrali, a to je u kontekstu obiteljskih trgovačkih društava, radi se li o zaštiti svrhe društva koja je kao takva predviđena u društvenom ugovoru.

Drugo je pitanje može li visina otpremnine biti određena drukčije od tržišne vrijednosti poslovnog udjela zbog različite prakse isplate dividendi u obiteljskim društvima. Naime, obiteljska društva imaju specifičnu svrhu, a to je dugoročno očuvanje društva kroz više generacija,¹²³ pa s tim ciljem na umu članovi društva često izrijeком ili prešutno dogovaraju zadržavanje dobiti u društvu u određenom postotku¹²⁴ umjesto raspodjele cijele dobiti članovima društva. Njemački autor Ulmer

119 O slobodi sklapanja i sadržaju bračnih ugovora vidi Sandra Winkler, „Imovinski odnosi u obitelji: nacionalna pravna rješenja i europski trendovi“, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske* 10, br. 1 (2019): 447-467.

120 BGH, II ZR 115/75 od 20. prosinca 1976.

121 Isto i BGH, II ZR 81/96 od 2. lipnja 1997.; BGH, II ZR 238/95 od 7. listopada 1996. Drugi slučajevi su kada društvo slijedi idealan (neprofitni) cilj, te kada je udio imao član uprave ili radnik na određeno vrijeme bez uplata na ime dobivenih udjela (primjerice BGH, II ZR 342/03 od 19. rujna 2005.).

122 Za stajalište pravne literature koja je u skladu s opisanim zaključcima njemačkih autora i sudova vidi Barbić, *Pravo društava* (2025.), 198.

123 Vidi Lorenz Holler, „Das Gesellschaftsrecht der Familienunternehmen – Auf dem Weg zu einem Sonderrecht?“, *Deutsches Steuerrecht* 16-17 (2019): 880-886; Hermut Kormann, *Governance des Familienunternehmens* (Wiesbaden: Springer, 2017.), 128 i dalje.

124 O spremnosti članova na odricanje od cijele ili dijela dividende vidi Stephan Scherer et al., *Familienunternehmen. Erfolgsstrategien zur Unternehmenssicherung* (Frankfurt am Main: Deutscher Fachverlag, 2012.), 100.

zalaže se za shvaćanje da bi visina otpremnine trebala odražavati smanjenu visinu isplate dobiti, koju to društvo provodi s ciljem očuvanja dugoročnosti društva.¹²⁵ Smatramo da nema zapreke da hrvatski sudovi prihvate takvo tumačenje te dopuste ograničenje visine otpremnine kod obiteljskih trgovačkih društava.

5. ZAKLJUČAK

Povlačenje poslovnih udjela predstavlja važan korporativnopravni mehanizam kojim se prestanak članstva u društvu postiže poništenjem poslovnog udjela. Premda zakonodavni okvir iz čl. 419. ZTD-a postavlja temeljna pravila, njegova je primjena u velikoj mjeri prepuštena autonomiji članova društva, čime se u praksi otvaraju brojna pitanja. Neupitna je važnost preciznog uređenja pretpostavki povlačenja, postupka donošenja odluke, načina obavještanja člana te pravila o otpremnini u društvenom ugovoru, radi izbjegavanja otvorenih pitanja za stranke.

U obiteljskim trgovačkim društvima institut povlačenja ima dodatnu vrijednost, budući da se kroz njega može izravno utjecati na prijenos poslovnog udjela, nasljeđivanje udjela i stjecanje udjela bračnom stečevinom. Povlačenje se u takvim društvima često koristi radi sprječavanja ulaska osoba izvan obitelji, primjerice nakon smrti člana, razvoda braka ili dobrovoljnog otuđenja udjela. Komparativna praksa raspravlja i o povlačenju bez otpremnine, ali samo kada je svrha takve klauzule očuvanje svrhe društva, što je da društvo ostane obiteljsko, tako da su svi ili većina članova društva ujedno članovi iste obitelji. Istodobno, uređenje obveze sklapanja bračnog ugovora u društvenom ugovoru, uz posljedicu povlačenja poslovnog udjela ukoliko isti ne bude sklopljen, može biti dobar poticajni mehanizam. Međutim, u radu se ukazuje na problem sudske izvršivosti takvih klauzula. Iako je hrvatska sudska praksa o povlačenju udjela još uvijek skromna, njemačka rješenja i dalje predstavljaju važan uzor, dok će budući razvoj sudske prakse i daljnja teorijska razmatranja – kojima nastoji pridonijeti i ovaj rad – postupno unaprijediti razumijevanje i praktičnu primjenu ovog instituta u hrvatskom pravu.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Alpeza, Mirela, Petra Mezulić Jurić i Maja Has. *Smjena generacija u hrvatskim tvrtkama: Tko preuzima kormilo? Business Transfer Barometar 2025*. Zagreb: CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2025.
2. Altmeppen, Holger. „Die Dogmatik des Abfindungsanspruchs und die offenen Fragen zum Ausscheiden aus der GmbH“. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 35 (2012): 1685-1695.
3. Altmeppen, Holger. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*. München: C. H. Beck, 2023.

¹²⁵ Vidi Peter Ulmer, „Die vertragliche Beschränkung des Austrittsrechts und der Abfindungsansprüche ausscheidenswilliger Gesellschafter in der großen, generationsübergreifenden Familien-KG“, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 31, br. 17 (2010): 805-816, 813 i dalje.

4. Austrian Institute for SME Research. *Overview of Family Business Relevant Issues. Final Report*. 2008. Pristup 10. listopada 2025. <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10389/attachments/1/translations>
5. Barbić, Jakša. „Društveni ugovor kao pravni posao na kojem se temelji društvo“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 62, br. 1-2 (2012): 475-534.
6. Barbić, Jakša. *Pravo društava: knjiga druga, Društva kapitala, svezak II, Društvo s ograničenom odgovornošću*. Zagreb: Organizator, 2020.
7. Barbić, Jakša. *Pravo društava, knjiga druga: Društva kapitala, svezak II: Društvo s ograničenom odgovornošću*. Zagreb: Organizator, 2025.
8. Brambring, Günter. „Güterstandsklauseln in Gesellschaftsverträgen“. *Deutsche NotarZeitschrift* 10 (2008): 724-739.
9. Braut Filipović, Mihaela. „How Can Shareholders’ Agreements Shape Corporate Governance and Directors’ Liability?“. *InterEULawEast* 9, br. 2 (2022): 193-222.
10. Braut Filipović, Mihaela. „Specifičnosti upravljanja obiteljskim društvima“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 67, br. 6 (2017): 935-962.
11. Čulinović-Herc, Edita, Mihaela Braut Filipović i Sara Madžarov Matijević. „Prijenos poslovnog udjela u društvu s ograničenom odgovornošću u uvjetima smjene generacija“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 46, br. 1 (2025): 111-133.
12. Damrau-Schröter, Heike. „Der Ausschluß eines (mißliebigen) GmbH-Gesellschafters“. *Neue Juristische Wochenschrift* 31 (1991): 1927-1936.
13. Fleischer, Thomas. „§ 34“. U: *Gesellschaftsrecht*, ur. Martin Henssler i Lutz Strohn, Rbr. 1-33. München: C. H. Beck, 2024.
14. Holler, Lorenz. „Das Gesellschaftsrecht der Familienunternehmen – Auf dem Weg zu einem Sonderrecht?“. *Deutsches Steuerrecht* 16-17 (2019): 880-886.
15. Jakšić, Tomislav i Petar Ceronja. „Procedure for the Shareholder’s Exclusion from a Limited Liability Company“. *InterEULawEast* 12, br. 1 (2025): 33-69.
16. Jakupak, Tina. „Poslovni udjel(i) i bračna stečevina kroz praksu trgovačkih sudova“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 42, br. 2 (2021): 559-578.
17. Jurić, Dionis. „Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 44, br. 1 (2023): 269-289.
18. Kersting, Christian. „§ 34“. U: *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, ur. Michael Beurskens, Ulrich Haas, Christian Kersting, Julia Kraft, Ulrich Noack i Wolfgang Servatius. München: C. H. Beck, 2025.
19. Kormann, Hermut. *Governance des Familienunternehmens*. Wiesbaden: Springer, 2017.
20. Ledić, Dragutin i Edita Čulinović-Herc. „Ništavost i pobojnost odluka skupštine društva s ograničenom odgovornošću“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 20, br. 2 (1999): 737-771.
21. Markovinović, Hrvoje. „Prijenos poslovnog udjela – što jest, a što ne bi trebao biti“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 72, br. 1-2 (2022): 213-244.
22. Pendergast, Jennifer M., John L. Ward i Stephanie Brun de Pontet. *Building a Successful Family Business Board*. New York: Palgrave Macmillan, 2011.
23. Sanders, Anne, Gina Rabea Rolfes i Markus Hawickenbrauck. „Der Ausschluss aus der Gesellschaft aufgrund von Güterstandsklauseln“. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 42, br. 35 (2021): 1797-1803.
24. Scherer, Stephan, Michael Blanc, Torsten Groth, Hermut Kormann i Rudolf Wimmer. *Familienunternehmen. Erfolgsstrategien zur Unternehmenssicherung*. Frankfurt am Main: Deutscher Fachverlag, 2012.
25. Schneider, Sven H. i Andreas Hager. „Einziehung von Geschäftsanteilen und Gesellschafterhaftung“. *Neue Juristische Wochenschrift* 8 (2013): 502-507.
26. Sosnitza, Olaf. „§ 34“. U: *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*, Band 1, ur. Lutz Michalski, Andreas Heidinger, Stefan Leible i Jessica Schmidt. München: C. H. Beck, 2023.

27. Strohn, Lutz i Holger Fleischer. „§ 34“. U: *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)*, ur. Holger Fleischer i Wulf Goette, Rbr. 1-358. München: C. H. Beck, 2025.
28. Šimunović, Lidija. „Procesnopravni razlozi ništetnosti odluka skupštine društva“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 38, br. 2 (2017): 799-829.
29. Ulmer, Peter. „Die vertragliche Beschränkung des Austrittsrechts und der Abfindungsansprüche ausscheidenswilliger Gesellschafter in der großen, generationsübergreifenden Familien-KG“. *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 31, br. 17 (2010): 805-816.
30. Wenckstern, Manfred. „Güterstandsklauseln in Gesellschaftsverträgen“. *Neue Juristische Wochenschrift* 19 (2014): 1335-1341.
31. Winkler, Sandra. „Imovinski odnosi u obitelji: nacionalna pravna rješenja i europski trendovi“. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske* 10, br. 1 (2019): 447-467.

Pravni propisi:

1. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (GmbHG), BGBl. 2024 I br. 323.
2. *Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen* (MoMiG) od 23. listopada 2008., BGBl. I S. 2026 br. 48.
3. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23.
4. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22., 114/22., 18/23., 130/23., 136/24.

Sudska praksa:

1. *Bundesgerichtshof*, II ZR 58/91 od 16. prosinca 1991.
2. *Bundesgerichtshof*, II ZR 81/96 od 2. lipnja 1997.
3. *Bundesgerichtshof*, II ZR 83/88 od 9. siječnja 1989.
4. *Bundesgerichtshof*, II ZR 109/11 od 24. siječnja 2012.
5. *Bundesgerichtshof*, II ZR 115/75 od 20. prosinca 1976.
6. *Bundesgerichtshof*, II ZR 172/97 od 14. rujna 1998.
7. *Bundesgerichtshof*, II ZR 216/11 od 24. rujna 2013.
8. *Bundesgerichtshof*, II ZR 238/95 od 7. listopada 1996.
9. *Bundesgerichtshof*, II ZR 322/13 od 2. prosinca 2014.
10. *Bundesgerichtshof*, II ZR 326/01 od 30. lipnja 2003.
11. *Bundesgerichtshof*, II ZR 342/03 od 19. rujna 2005.
12. *Oberlandesgericht Düsseldorf*, I-16 U 74/15 od 24. lipnja 2016.
13. Trgovački sud u Splitu, P-426/2016-24 od 28. veljače 2017.
14. Trgovački sud u Zagrebu, P-1374/2020-10 od 14. prosinca 2020.
15. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-2204/2017-2 od 17. prosinca 2019.
16. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-5580/2017-3 od 20. studenoga 2019.

Mrežne stranice:

1. ANON, *Tražilica sudskih odluka, Vrhovni sud Republike Hrvatske*. Pristup 28. rujna 2025. <https://www.vsrh.hr/trazilica-sudskih-odluka-anon.aspx>

Tomislav Jakšić*
Mihaela Braut Filipović**

Summary

WITHDRAWAL OF BUSINESS SHARES IN A LIMITED LIABILITY COMPANY

Given the numerous uncertainties in Croatian legal practice regarding the application, scope, and effects of the institute of withdrawal of business shares in a limited liability company, this paper analyses the legal institute of withdrawal of business shares in a limited liability company with particular emphasis on its role in family-owned companies. The withdrawal of a share in a limited liability company enables the cancellation of that share and, consequently, the termination of membership in the company, which gives rise to a number of legal questions. The analysis begins with the statutory framework laid down in Article 419 of the Croatian Companies Act, followed by an examination of the prerequisites for withdrawal: the contractual regulation in the articles of association, the decision of the competent corporate body, notification of the member, and the requirement of redemption payment in compliance with the rules on capital maintenance. A distinction is drawn between voluntary and compulsory withdrawal, and the effects of withdrawal on membership, third-party rights, and the structure of the share capital are analysed, including the possibility of subsequent adjustment of the nominal amounts of shares or the issuance of a new share. Special attention is devoted to the criteria for determining the amount of the redemption payment, the limitation of its amount, and the consequences where the company lacks funds for payment. In family-owned limited liability companies, the permissibility of withdrawal clauses aimed at preserving the family ownership structure and their interaction with marital property agreements are examined. Based on Croatian and German case law and legal literature, the paper proposes guidelines

* Tomislav Jakšić, Ph.D., Associate Professor, University of Zagreb, Faculty of Law; tjaksic@pravo.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8798-2208>.

** Mihaela Braut Filipović, Ph.D., Associate Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; mihaelabf@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2476-545X>.

This paper has been written within the scope of the project “Governance and Restructuring of Family Businesses in the Age of Generational Transition” (uniri-iz-25-23), funded by European Union – NextGenerationEU via the Croatian National Recovery and Resilience Plan 2021-2026, in conjunction with the University of Rijeka, Faculty of Law Programme Financing. The views and opinions expressed are solely those of the authors and do not necessarily reflect the official position of the European Union or the European Commission. Neither the European Union nor the European Commission can be held responsible for them.

◆ Collected Papers of the Faculty of Law of the University of Rijeka is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licence (CC BY-NC-ND 4.0).

for drafting valid contractual clauses on the withdrawal of shares in the articles of association of limited liability companies.

Keywords: *withdrawal of business shares; limited liability company; family business; redemption; maintenance of the share capital.*